

ความเป็นมาของปัญหา

การสมรสมีความสำคัญทั้งในทางสังคม ศาสนาและกฎหมาย เพราะการสมรสเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ก่อให้เกิดสถาบันขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ ครอบครัว การสมรสในแต่ละสังคมมักเป็นไปตามเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและปัจจัยอื่น ๆ ในสังคม ดังนั้นภาวะการสมรสในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันออกไป แม้แต่ในสังคมเดียวกันก็ตาม ถ้าหากมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบดังกล่าวนี้อาจยังผลให้การสมรสในแต่ละเขตแตกต่างกันได้ สำหรับสังคมไทยประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบทและเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในเขตเมืองและเขตชนบทนั้นมีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนวัฒนธรรมจะยังผลให้พฤติกรรมทางด้านการสมรสในเขตเมือง และเขตชนบทแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร หรือไม่

ข้อที่น่าสนใจมากกว่าก็คือภาวะการสมรสมีความสำคัญต่อการศึกษาด้านประชากรศาสตร์ เพราะจะช่วยให้ทราบถึงลักษณะองค์ประกอบของประชากรในสังคมหนึ่ง ๆ นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบของประชากรจำแนกตามอายุและสถานภาพสมรสยังมีผลโดยตรงต่อภาวะเจริญพันธุ์ Davis และ Blake เสนอว่าสัดส่วนของประชากรที่สมรสหรือเป็นโสด อายุเมื่อแรกสมรส ตลอดจนจำนวนผู้เป็นหม้าย หย่าร้าง หรืออายุเมื่อหย่าร้าง รวมทั้งการสมรสใหม่เหล่านี้จะเป็นตัวแปรกลาง (Intermediate Variables) ของภาวะเจริญพันธุ์ในสังคม^๑ และ David V. Glass ก็ได้สรุป

^๑ Kingley Davis and Judith Blake, "Social Structure and Fertility: An Analytic Framework," Economic Development and Cultural Change (1956), pp. 211- 235

ความสำคัญของการสมรส กับภาวะเจริญพันธุ์ ดังนี้

" การวัดอัตราเกิดทดแทนมีความสำคัญก็เนื่องมาจากการสมรสนั่นเอง ในประเทศที่พัฒนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงระดับและแนวโน้มของการเจริญพันธุ์เมื่อไม่นานนี้ก็เป็นผลส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของจำนวนคนที่สมรสและอายุเมื่อแรกสมรส"^๑

แม้ว่าภาวะการสมรสจะมีความสำคัญมากดังกล่าวนั้นแล้ว แต่เท่าที่ผ่านมาก็ปรากฏว่า นักประชากรศาสตร์ยังให้ความสนใจต่อเรื่องการสมรสน้อยมาก แม้แต่ในสังคมไทย การศึกษาในเรื่องนี้ยังนับว่ามีน้อยอยู่ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการขาดแคลนข้อมูล หรือมีข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลในค่านี้นั้น โดยที่ข้อมูลเกี่ยวกับการสมรสส่วนใหญ่ได้มาจากสำมะโนประชากร การจดทะเบียนและการสำรวจ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการพยายามนำเอาข้อมูลเท่าที่มีอยู่มาศึกษาวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างลักษณะทั่ว ๆ ไปทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมของประชากร กับอายุแรกสมรสของประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท

ผลการศึกษาที่ได้ นอกจากจะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมทางด้านการสมรส และลักษณะทั่ว ๆ ไปของประชากรที่มีอายุแรกสมรสต่าง ๆ กัน ในเขตเมืองและเขตชนบทแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการคาดการณ์เกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารรวมทั้งผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในเรื่องการสมรส พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทำให้ภาวะการ

^๑ Donald J. Boque, Principle of Demography (New York: John Willey and Son Inc., 1969), p. 313.

สมรสแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะแยกพิจารณาปัจจัยดังกล่าวตามลำดับ ดังนี้

ปัจจัยทางค่านิยมที่เกี่ยวกับภาวะการสมรส

การพัฒนาทางค่านิยมมีความสัมพันธ์อย่างมากกับภาวะการสมรส Eversley กล่าวว่า การสมรสจะเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุดเมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง^๑ จะเห็นได้ว่าในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและลาตินอเมริกาได้ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่นั้น มีแนวโน้มที่เด็กสาวจะยืดยาวเวลาการสมรสออกไปเมื่ออายุมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ประเทศญี่ปุ่นซึ่งอายุเฉลี่ยเมื่อแรกสมรสสูงขึ้น ๑ ปี ทุก ๑๐ ปี จากปี ค.ศ. ๑๙๒๐ - ๑๙๖๐ กล่าวคือ ๒๐.๔ ปี ๒๑.๑ ปี ๒๒.๐ ปี ๒๓.๐ ปี ๒๔.๓ ปี ตามลำดับ จะสังเกตได้ว่าในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๕๐ - ๑๙๖๐ พบว่าอายุเฉลี่ยเมื่อแรกสมรสเพิ่มขึ้นมากที่สุดในขณะที่ญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทางเศรษฐกิจ และเป็นผู้นำทางการค้าและอุตสาหกรรมของโลก^๒ เช่นเดียวกันในจาเมกา ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๔ - ๑๙๕๔ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีได้เพิ่มสูงขึ้นเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและประชากร^๓ ส่วนอียิปต์ในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ อายุแรกสมรสโดย

^๑ D.E.C. Eversley, "Population, Economy and Society," Population in History, (London : Edward Arnold Publishers Ltd., 1969), p. 39.

^๒ Donald J. Boque, Principle of Demography, (New York : John Willey and Son Inc., 1969) p. 312

^๓ J. Mayone Stycos and Kurt, W. Black, The Control Human Fertility in Jamaica, (New York : Cornell University Press, 1964), pp. 182 - 183.

เฉลี่ยของชายเท่ากับ ๒๔.๔ ปี และสตรีเท่ากับ ๑๘.๑ ปี ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๖๐ ชายเท่ากับ ๒๔.๗ ปี สตรีเท่ากับ ๑๘.๒ ปี^๑

๑. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและรายได้

รายได้เป็นสิ่งส่งเสริมฐานะเศรษฐกิจให้มั่นคง ดังนั้น ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวและรายได้อ่อนการสมรส น่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับการสมรสทั้งในทางส่งเสริมและลดการสมรส กล่าวคือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงอาจมีการสมรสเร็วหรือช้า และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนก็อาจมีการสมรสเร็วหรือช้าได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจสมรสเร็วเพราะมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงพอที่จะทำการสมรสได้แล้ว หรืออาจสมรสช้าเพราะต้องใช้เวลาในการสร้างฐานะของตนเองก่อนการสมรส และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนอาจสมรสเร็วเพื่อต้องการแรงงานในงานบ้านเศรษฐกิจ หรืออาจสมรสช้าเพราะขาดแคลนปัจจัยในการสมรส อาทิเช่น ค่าสินสอด ค่าใช้จ่ายในพิธีสมรส ฯลฯ จึงทำให้ต้องเลื่อนเวลาการสมรสออกไป แต่โดยทั่วไปแล้วมักจะพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะสมรสช้ากว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า^๒ และฐานะทางเศรษฐกิจจะมีความสัมพันธ์กับการสมรสและภาวะเจริญพันธุ์ Malthus ได้ศึกษาพบว่า ขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ยของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมักจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำเนื่องจากการ

^๑ Donal J. Boque, op cit., p. 323.

^๒ Donald J. Boque, Principle of Demography (New York : John Willey and Son Inc., 1969), p. 642.

เลื่อนการสมรสออกไป และวิธีการนี้ได้เกิดขึ้นในชนชั้นสูงก่อน^๑ Hajnal นักประชากรชาวอังกฤษได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอายุการแต่งงานและความถี่ในการแต่งงานในยุโรป ก่อนปี ค.ศ. ๑๘๐๐ เขาพบว่าในศตวรรษที่ ๑๖ ชนชั้นสูงในยุโรปตะวันตกมีแบบแผนการสมรสโดยเฉพาะซึ่งเรียกว่า "แบบแผนการสมรสแบบตะวันตก" (European Pattern) ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญคือมีการแต่งงานช้าและสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้สมรสเมื่ออายุ ๕๐ ปีสูง สาเหตุที่สำคัญคือ การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ^๒ นอกจากนี้เขายังได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของอายุแรกสมรสในสวีเดน สวิสเซอร์แลนด์และออสเตรีย โดยศึกษาในกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจต่าง ๆ กัน และศึกษาในปีที่มีการสมรสมากที่สุดคือระหว่างปี ๑๘๓๕ - ๑๘๕๐ พบว่า คนที่สมรสส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกจ้างที่มีรายได้น้อยกว่ากลุ่มนายจ้าง^๓ และก่อนปี ๑๘๕๐ ได้พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมากระหว่างภาวะเศรษฐกิจและรายได้ที่เหมาะสมกับอายุแรกสมรส และโดยทั่วไปอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของประเทศยุโรปตะวันตกประมาณ ๒๕ ปี^๔

^๑ William Peterson, Population (New York : Collier Mcmillan, 1966), p. 187.

^๒ H.J. Heeren, "Marriage as a Demographic Variable," International Population Conference, Liege, 1973, Vol. 2, p. 10.

^๓ Donald J. Boque, Principle of Demography (New York : John Willey and Son Inc., 1969), pp. 643 - 644.

^๔ D.V. Glass & D.E.C. Eversley, Population in History (London : Edward Arnold Publishers, Ltd. 1965) p. 34.

Leslie; Albrige Westoff และ Charles F. Westoff ได้ให้ความเห็นว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มักเลื่อนการสมรสออกไปเนื่องจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในแรงงาน และเพื่อต้องการเลื่อนการมีบุตรออกไปอีกด้วย^๑

การศึกษาใน Sub - Saharan แอฟริกาพบว่าประชากรส่วนใหญ่สมรสเมื่ออายุยังน้อย แต่กลับพบว่ากลุ่มที่สมรสเร็วซึ่งมาจากครอบครัวที่มั่งคั่งร่ำรวยเป็นส่วนใหญ่^๒

ในประเทศอินเดีย บิตามารคามักจะเลือกคู่สมรสให้บุตรชายและบุตรสาวตั้งแต่อายุยังน้อย โดยเฉพาะในเขตชนบทของอินเดีย ก็เคยเหตุผลทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั่นเอง^๓ ที่เมืองนักรปุร์ พบว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า ๕๐๐ รูปี จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๑๓.๐ ปี ที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑,๕๕๕ รูปี จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๑๖.๕ ปี และมีรายได้ตั้งแต่ ๑๕,๐๐๐ รูปีขึ้นไปจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๗.๖ ปี^๔ ส่วนในไคหัวนั้นผู้มีรายได้ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ เหรียญ มีอายุแรกสมรส ๑๕.๕ ปี ผู้มีรายได้ ๒,๐๐๐ เหรียญ ถึง ๒.๕๕๕ เหรียญ

^๑ Leslie, Albrige Westoff and Charles F. Westoff, From Now to Zero : Fertility Contraception and Abortion in America (Boston : Little Brown and Company, 1971), p. 15.

^๒ W.J. Goode, World Revolution and Family Patterns (New York: The Free Press, Collier Mcmillan Limited, 1963), p. 40.

^๓ Edwin D. Driver, Differential Fertility in Central India (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp. 57 - 62.

^๔ Ibid., p. 68.

มีอายุแรกสมรส ๒๐.๓ ปี และมีรายได้อีก ๒,๕๐๐ เหรียญขึ้นไปจะมีอายุแรกสมรส ๑๘.๑ ปี^๑

Obhayaratne และ Jayewardene ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของอายุเมื่อแรกสมรสกับรายได้ของครอบครัว และภาวะเจริญพันธุ์ในเขตฝั่งตะวันตกตอนใต้ของประเทศศรีลังกาพบว่า กลุ่มที่มีรายได้อีก ๒๐๐ รูปี มีอายุแรกสมรส ๑๘.๓๘ ปี กลุ่มที่มีรายได้อีก ๒๐๐ - ๓๘๘ รูปี เท่ากับ ๒๐.๓๘ ปี กลุ่มที่มีรายได้อีก ๔๐๐ - ๕๘๘ รูปี เท่ากับ ๒๓.๐๕ ปี กลุ่มที่มีรายได้อีก ๖๐๐ - ๗๘๘ รูปี เท่ากับ ๒๓.๘๐ ปี กลุ่มที่มีรายได้อีก ๘๐๐ - ๙๘๘ รูปี เท่ากับ ๒๓.๘๓ ปี ส่วนกลุ่มที่มีรายได้อีกสูงกว่า ๑,๐๐๐ รูปี เท่ากับ ๒๓.๑๘ ปี^๒

สำหรับประเทศไทย ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทในเรื่องอายุแรกสมรส ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากความแตกต่างด้านสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละเขตแล้วนั้นคือ ทัศนคติของคนในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของชายที่ว่าการเลื่อนการสมรสออกไปจนกว่าฐานะทางการเงินจะดีพอหรือมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ^๓ จากการศึกษาของ สมหมาย วันสอน พบว่าในเขตชนบทของไทย สมมติที่อยู่ในฐานะยากจนมากจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่อยู่ในฐานะปานกลางและค่อนข้างดี ประมาณ ๐.๖ ปี คือสตรีที่อยู่ในฐานะยากจนมาก

^๑ Ronald Freedman and John Y. Takeshita, Family Planning in Taiwan (Princeton : Princeton University Press, 1964), p. 78.

^๒ O.E.R. Obhayaratne, C.H.S. Jayewardene, Fertility Trends in Ceylon (Columbo : 1967), p. 255.

^๓ Visid Prachuabmoh and Others, The Rural and Urban Population of Thailand : Comparative Profiles (Bangkok : Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1972) Research Report No. 8, p. 51.

มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๑๕.๘ ปี ฐานะปานกลาง ๒๐.๓ ปี และฐานะค่อนข้างดี ๒๐.๔ ปี ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าครัวเรือนชายนั้นไม่แสดงผลชัดเจนเกี่ยวกับความแตกต่างของอายุแรกสมรส คือ หัวหน้าครัวเรือนชายที่อยู่ในฐานะยากจนมากจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๔.๓ ปี ซึ่งสูงกว่าฐานะปานกลางและค่อนข้างดี ซึ่งเท่ากับประมาณ ๒๓.๕ ปี และ ๒๓.๖ ปี ตามลำดับ^๑ ส่วนสตรีในเขตเมืองพบว่า มีลักษณะเดียวกันกับสตรีในเขตชนบท กล่าวคือ โดยทั่ว ๆ ไป สตรีในเขตเมืองจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๑.๒ ปี เมื่อพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจแล้วพบว่า สตรีที่อยู่ในฐานะยากจนนั้นจะมีอายุแรกสมรส ๒๐.๓ ปี ผู้ที่อยู่ในฐานะปานกลางมีอายุแรกสมรสเท่ากับ ๒๐.๔ ปี และผู้ที่อยู่ในฐานะดี อายุแรกสมรสจะแตกต่างกับผู้ที่มีฐานะยากจนอย่างเห็นได้ชัด คือ ๒๒.๘ ปี^๒

๒๖ อาชีพ

ในประเทศอินเดียการศึกษาในรัฐไมซอร์พบว่าอายุแรกสมรสของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรกรรมและผู้ประกอบอาชีพอื่นซึ่งมิใช่เกษตรกรรมไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคืออายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๑๔.๗ ปี^๓ แต่ Driver ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสของภรรยากับอาชีพของสามีพบว่า มีพื้นฐานของอายุแรก

^๑ สมหมาย วันสอน, "ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่มีอิทธิพลต่ออายุแรกสมรสของคนไทยในชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔.

^๒ นพวรรณ ปลายวัฒน์วิไชย, "อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๔.

^๓ United Nations, The Mysor Population Study, Report on The Field Survey carried in Selected Area of Mysor State, India. (New York : United Nations, 1961), pp. 100 - 103.

สมรสสำหรับภรรยาในกลุ่มที่สามีมีอาชีพเกษตรกรรมเท่ากับ ๑๓.๐ ปี และอาชีพเสมียน พนักงานเท่ากับ ๑๖.๘ ปี สำหรับสามีนั้น กลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีฐานของอายุ แรกสมรสจะต่ำสุดคือ ๑๘.๐ ปี และในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพมีฐานของอายุแรก สมรสจะสูงสุดคือ ๒๔.๑ ปี นอกจากนั้นยังพบว่าคู่สมรสที่ไม่แต่งงานท่าจะมีอายุแรกสมรส สูงกว่าคู่สมรสที่แต่งงานอาชีพที่ใช้วิชาชีพคือ คู่สมรสที่ไม่แต่งงานท่า ชายจะมีอายุแรกสมรส ประมาณ ๒๑.๕ ปี และหญิง ๑๘.๘ ปี ส่วนคู่สมรสที่แต่งงานอาชีพที่ใช้วิชาชีพชาย จะมีอายุแรกสมรสประมาณ ๒๐.๑ ปี และหญิง ๑๓.๓ ปี^๑

.E. Grebenik Criselda Rowntree ศึกษารายงานการจดทะเบียน สมรสของสหราชอาณาจักรในปี ค.ศ. ๑๘๘๘ - ๑๘๘๙ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ค่าเฉลี่ยของอายุแรกสมรสกับกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของสามีคือ กลุ่มสามีที่มีอาชีพทำเหมืองแร่ มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของชาย ๒๔.๐๖ ปี หญิง ๒๒.๘๖ ปี อาชีพกรรมกรอายุ แรกสมรสโดยเฉลี่ยชาย ๒๕.๘๖ ปี หญิง ๒๓.๖๖ ปี อาชีพพหาวนา ชาย ๒๕.๒๓ ปี หญิง ๒๖.๘๑ ปี เสมียนในสำนักงาน ชาย ๒๖.๒๕ ปี หญิง ๒๔.๘๓ ปี ส่วน อาชีพผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพและอาชีพอิสระอื่น ๆ ชาย ๓๑.๒๒ ปี หญิง ๒๖.๘๐ ปี แต่ยังคงศึกษาถึงมีฐานของอายุแรกสมรสตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของสามีโดยศึกษาในคู่สมรส ที่ทำการสมรสระหว่างเดือน มกราคม ปี ค.ศ. ๑๘๘๕ พบว่ามีฐานอายุแรกสมรส ของทุกกลุ่มอาชีพของสามีเท่ากับ ๒๓.๑ ปี ของภรรยา ๑๘.๘ ปี อาชีพผู้ปฏิบัติงาน ที่ใช้วิชาชีพชาย ๒๔.๐ ปี หญิง ๒๑.๓ ปี อาชีพพหาวนา ชาย ๒๑.๒ ปี หญิง ๑๘.๘ ปี อาชีพกรรมกร ชาย ๒๒.๒ ปี หญิง ๑๘.๑ ปี เสมียนชาย ๒๒.๘ ปี หญิง ๑๘.๘ ปี อาชีพผู้จัดการข้าราชการชาย ๒๔.๐ ปี หญิง ๒๐.๖ ปี จะพบ ความแตกต่างของอายุแรกสมรสในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างอาชีพที่ใช้แรง

^๑ Edwin D. Driver, Differential Fertility in Central India .(Princeton : Princeton University Press, 1963), p. 57.

งานกับอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพ การศึกษานี้พบในทำนองเดียวกันสำหรับประเทศสวีเดน และสวิตเซอร์แลนด์^๑

เชื่อกันว่าในช่วงระยะเวลาหนึ่งในอดีตอายุแรกสมรสในประเทศยุโรปตะวันตก และอเมริกาใต้เพิ่มขึ้นพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและในปัจจุบันอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยประมาณ ๓๒.๓ ปี และ ๒๐.๒ ปี ในชายและหญิงตามลำดับ^๒ และจากรายงานกระทรวงสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับข้อมูล^๓ ที่แสดงมัชฌิมฐานของอายุเมื่อแรกสมรสตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของสามีพบว่าพวกทำงานระดับสูงที่ใช้สมอง มีแนวโน้มที่จะสมรสช้ากว่าพวกกรรมกรที่ใช้แรงงาน^๔ การศึกษาเกี่ยวกับการสมรสของคนที่อยู่ในวัยรุ่น พบว่า สาเหตุหนึ่งที่เด็กวัยรุ่นเหล่านั้นสมรสตั้งแต่อายุน้อยก็เพราะว่าเด็กเหล่านั้นมาจากครอบครัวของพ่อแม่ที่มีอาชีพกรรมกรชั้นต่ำ รวมทั้งอาชีพของคู่สมรสเอง ก็จัดอยู่ในประเภทที่ไม่ต้องใช้ความชำนาญเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นตามระดับเศรษฐกิจสังคม^๕

John Hajnal ศึกษาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอายุแรกสมรสในสวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ และออสเตรีย ในระหว่างปีซึ่งมีการสมรสมากที่สุดคือ ปี ๑๘๓๕ - ๑๘๕๐ พบว่า กลุ่มที่มีอาชีพถูกจ้างจะสมรสเร็วและมากกว่ากลุ่มอาชีพนายจ้าง^๕

^๑ Donald J. Boque, Principle of Demography (New York : John Willey and Son Inc., 1969), pp. 642 - 643.

^๒ W.J. Goode, World Revolution and Family Patterns (New York : The Free Press, Collier Macmillan Limited, 1963), p. 40.

^๓ Donald J. Boque, Op. cit., p. 362.

^๔ Ibid., p. 640.

^๕ Ibid., p. 643 - 644.

ในไอร์แลนด์ Connell พบว่าชาวนาที่ยากจนที่สุดจะสมรสเร็วที่สุด^๑

Freedman Takeshita ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรก
สมรสและอาชีพของสามีของสตรีชาวไต้หวันที่มีอายุระหว่าง ๓๕ - ๓๙ ปี พบว่าอายุ
แรกสมรสของกลุ่มที่มีอาชีพเกี่ยวกับการกลีกรม เท่ากับ ๑๘.๓ ปี สตรีที่มี
เคยประกอบอาชีพกลีกรม แต่ปัจจุบันมิได้ทำแล้ว เท่ากับ ๑๘.๖ ปี และสตรีที่มีไม่
เคยประกอบอาชีพกลีกรมเลยเท่ากับ ๒๐.๐ ปี^๒

ในสังคมไทยอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับอายุแรกสมรส จากการศึกษาของ สมหมาย
วันสอน พบว่าในเขตชนบทของไทย ชายที่มีอาชีพเกษตรกรรมจะสมรสเร็วกว่าอาชีพ
พ่อค้า ข้าราชการ ครู และเสมียน กล่าวคือ จะมีอายุแรกสมรสเท่ากับ ๒๓.๖ ปี
และ ๒๔.๓ ปี ตามลำดับ ส่วนสตรีถ้าจะเปรียบเทียบตามอาชีพของสามีแล้ว จะมี
ความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย คือสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะมีอายุแรก
สมรสโดยเฉลี่ยต่ำสุด คือ ๑๘.๘ ปี สตรีที่มีสามีมิได้ประกอบอาชีพจะมีอายุแรกสมรส
โดยเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ๒๑.๖ ปี ส่วนสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพกรรมกรและพ่อค้า
ข้าราชการ ครู และเสมียน จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๐.๓ ปี และสตรีที่มี
ประกอบอาชีพอื่น ๆ มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๑.๕ ปี^๓

^๑ D.V. Glass & D.E.C. Eversley, Population in History
(London : Edward Arnold Publishers, Ltd., 1965), p. 41.

^๒ Ronald Freedman and John Y. Takeshita, Family Planning in
Taiwan (Princeton : Princeton University Press, 1964), p. 76.

^๓ สมหมาย วันสอน "ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่มีอิทธิพลต่อ
อายุแรกสมรสของคนไทยในชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔) หน้า ๒๐ - ๒๑.

นพวรรณ ปาลวัฒน์วิไชย พบว่าสตรีในเขตเมืองที่ประกอบอาชีพซึ่งต้องใช้ความรู้ความชำนาญมากกว่า เช่น ข้าราชการ ผู้ที่ทำงานใช้วิชาชีพ มีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีซึ่งประกอบอาชีพที่ใช้ความรู้และความชำนาญน้อยกว่า เช่น เกษตรกร คือ สตรีที่มีอาชีพเป็นข้าราชการมีอายุแรกสมรส ๒๕.๒ ปี ผู้ที่ทำงานใช้วิชาชีพมีอายุแรกสมรส ๒๔.๗ ปี สตรีที่จัดอยู่ในประเภทว่างงานนี้มีอายุแรกสมรส ๒๐.๘ ปี ส่วนสตรีที่เป็นเกษตรกรนั้นอายุแรกสมรสเท่ากับ ๒๐.๖ ปี^๑

กิติติ อธิวิทย์ ศึกษาจากหัวหน้าครัวเรือนชายในเขตเมืองของประเทศไทย เช่นเดียวกับพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มอาชีพประเภทใช้แรงงาน เช่น กลุ่มช่างฝีมือ กลุ่มพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง กลุ่มเกษตรกรมักจะมีอายุแรกสมรสในช่วง ๒๐ - ๒๔ ปี ในสัดส่วนที่สูง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอาชีพที่ไม่ได้ใช้แรงงาน อันได้แก่กลุ่มวิชาชีพและบริหาร และกลุ่มข้าราชการ ทหารที่มีอายุแรกสมรสลาออกไป โดยที่ส่วนใหญ่มักจะตกอยู่ในช่วงอายุ ๒๕ - ๒๙ ปี เฉพาะในเขตนครหลวง กลุ่มพนักงานชาย กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง กลุ่มช่างฝีมือ และกลุ่มบริการ มักจะสมรสในสัดส่วนที่สูงในช่วงอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลุ่มวิชาชีพและบริหาร กลุ่มข้าราชการทหาร และกลุ่มเสมียนจะทำการสมรสช้ากว่ากลุ่มแรก คือ ส่วนใหญ่จะมีอายุแรกสมรสในช่วง ๒๕ - ๒๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๕, ๓๘.๓ และ ๓๒.๕ ตามลำดับ ส่วนในเขตเมืองอื่น ๆ นั้นก็มีลักษณะคล้ายกันในเขตนครหลวงเกือบทั้งสิ้น^๒

^๑ นพวรรณ ปาลวัฒน์วิไชย "อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖) หน้า ๘๘.

^๒ กิติติ อธิวิทย์ "ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากร ของผู้ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพสำคัญในเขตเมืองประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๗) หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖.

๓. การทำงานนอกบ้านของสตรีก่อนการสมรส

การทำงานนอกบ้านของสตรีก่อนการสมรสอาจถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ อันอาจจะมีผลต่อภาวะการสมรสของสตรีเหล่านั้นได้ เพราะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้สตรีมีสิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น ดังนั้น การเลือกระหว่างการสมรสเร็ว การให้กำเนิดบุตรและการทำงานเพื่อค้ำจุนจึงเกิดขึ้นซึ่งนำไปสู่การยืดเวลาการเป็นโสดนานขึ้น^๑ ในเกาหลีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ซึ่งได้จากการจดทะเบียนสมรสของชาย ๒๒.๘ ปี หญิง ๑๙.๘ ปี ต่อมาในปี ๑๙๖๐ อายุแรกสมรสนี้ได้เพิ่มขึ้น คือ ชายเท่ากับ ๒๕.๗ ปี และหญิง ๒๔.๑ ปี การที่อายุแรกสมรสได้เพิ่มขึ้นนี้ก็เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาอุตสาหกรรม สตรีได้รับการศึกษามากขึ้น และสตรีต้องทำงานหารายได้มากขึ้น^๒ ในสาธารณรัฐ Trancaucasion ของสหภาพโซเวียต จากการศึกษาในเขตชนบท ๒ แห่ง คือ Armenia และ Azerbaijan ก่อนการปฏิวัติในโซเวียต อายุแรกสมรสของสตรีในปี ๑๙๔๗ โดยเฉลี่ยประมาณ ๑๗ ปี ต่อมาพบว่าอายุแรกสมรสได้เพิ่มสูงขึ้น อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าโดยทั่วไปของระดับเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการประกอบอาชีพหารายได้ของสตรีได้เพิ่มขึ้นด้วย^๓

^๑ Ronny Lesthaeghe, "The Feasibility of Controlling Population Growth Through Nuptiality and Nuptiality Policies," International Population Conference, Liege : 1973, Vol. 3, pp. 319 - 342.

^๒ Yun Kim, "Age at Marriage and Trend of Fertility in Korea," World Population Conference 1965, Vol. 2 (New York : United Nations, 1967), pp. 145 - 148.

^๓ R.I. Siffman, "Age at Marriage as a Demographic Factor in Condition of High Fertility," World Population Conference 1965, Vol. II (New York : United Nations, 1967), p. 177.

ในประเทศอังกฤษสตรีที่ทำงานรับจ้างในกรุงลอนดอนและในเมือง
จะสมรสช้ากว่ากลุ่มสตรีที่มีใจทำงานหารายได้^๑ Stephen H.K. Yeh ได้ทำการ
ศึกษาอายุแรกสมรสในสิงคโปร์พบว่าอายุแรกสมรสของชาวมลายู ซึ่งเป็นกลุ่มสตรีที่
ทำงานนอกบ้านน้อย อายุแรกสมรสเพิ่มขึ้นจาก ๑๕.๐ ปี ใน ค.ศ. ๑๙๖๑ เป็น ๑๕.๓ ปี
ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ในขณะที่ชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอัตราส่วนของสตรีที่ทำงานนอกบ้านมากกว่า
มีอายุแรกสมรสเพิ่มจาก ๒๐.๗ ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ เป็น ๒๓.๗ ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๖๕^๒

Harvey Leibenstien พบว่าในประเทศอียิปต์ผู้ที่มีการศึกษามักจะสมรส
เมื่ออายุมากและมีอัตราเข้าร่วมแรงงานสูง^๓ ในสหรัฐอเมริกา อายุแรกสมรสมักจะสูง
ในหมู่คนที่มีการศึกษาสูง และจะลดต่ำลงในหมู่คนที่มีการศึกษาค่ำ โดยเฉพาะในเพศ
หญิง เนื่องจากเวลาที่ใช้ไปในการศึกษาประการหนึ่ง และความต้องการที่จะเลื่อนเวลา
การสมรสออกไปเพื่อความมั่นคงในชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้สตรีที่มีการศึกษาสูงขึ้น
ทำให้มีความสามารถที่จะทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้มากขึ้น การที่สตรีออกไปทำงานนอก

^๑ Calin Clark, "Age at Marriage and Marital Fertility,"
Population Studies, Vol. II, 1943 - 1949 (London : Cambridge at
the University Press, 1949), p. 425.

^๒ Stephen H.K. Yeh, "Some Observation on Fertility Decline
in Singapore," Population Problem in the Pacific, edited by Minoru
Tachi and Minour Muramatsu, Convenness of the Congress Symposium No.1,
The Eleventh Pacific Science Congress, Tokyo. 1966, pp. 99 - 102.

^๓ Harvey Leibenstien, "The Impact of Population Growth on
Economic Welfare Nontraditional Element," Rapid : Population Growth
Consequences and Policy Implication, Vol. II (Baltimore : The John
Hopkins Press, 1971), p. 163.

บ้าน ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เลื่อนการสมรสออกไป ๑

Sameuel H. Preston และ Alan Thomas Richard กล่าวสรุปจากรายงานการศึกษาของเขาว่า โอกาสในเชิงเศรษฐกิจของสตรีมีผลในทางกลับกันกับสัดส่วนของการสมรส ๒ การศึกษาของ Salaff ก็สนับสนุนข้อความนี้ กล่าวคือ สตรีฮ่องกงที่ให้สัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลในการเลื่อนเวลาการสมรสออกไปก็เนื่องด้วยการทำงานเพื่อผลประโยชน์ทางค่านเศรษฐกิจของครอบครัวและ เพื่อเป็นการยกฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้น ๓

Judith Davis Blake ก็ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่าการทำงานนอกบ้านของสตรีมีส่วนเลื่อนการสมรสออกไป ๔ Driver พบว่าสตรีชาวอินเดียที่ทำงานนอกบ้านจะมีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีที่ไม่ทำงานนอกบ้าน ๕

004291

^๑ William Peterson, Population (New York : Collier Mcmillan. 1966), p. 530.

^๒ Sameul H. Preston and Alan Thomas Richards, "The Influence of Women's Work Opportunices on Marriage Rate," Demography, Vol. 12, No. 2 (May 1975) : 210.

^๓ Janett W. Salaff, "The Status of Unmarried Hong Kong Women and The Social Factors Contributing to their Delayed Marriage," Population Studies Vol. 30 No. 3 (Nov. 1976) : 411.

^๔ Judith Davis Blake, "Parental Contral, Delayed Marriage and Population Policy," World Population Conference 1965, Vol.II (New York : United Nation, 1967), p. 132.

^๕ Edwin D. Driver, Differential Fertility in Central India (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp. 67 - 68.

สำหรับประเทศไทย จากการศึกษา สมหมาย วันสอน พบว่าในเขตชนบท สตรีที่ทำงานนอกบ้านก่อนการสมรสนั้นจะมีอายุแรกสมรสสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานประมาณ ๐.๘ ปี คืออายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของกลุ่มแรก ๒๐.๖ ปี และกลุ่มหลัง ๑๙.๘ ปี^๑

ปัจจัยทางค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับภาวะการสมรส

๑. ระดับการศึกษา

การศึกษามีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับอายุเมื่อสมรส จากการศึกษาใน รัฐ Bangalore ประเทศอินเดียระหว่างปี ๑๙๑๘ - ๑๙๒๗ พบว่า ผู้ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๔.๒ ปี ผู้ที่จบมัธยมศึกษา ๒๕.๓ ปี และผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ๒๖.๓ ปี^๒ R.P. Dore ได้ศึกษาอายุแรกสมรสในเขตชนบทของประเทศญี่ปุ่นพบว่าในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ อายุแรกสมรสของชายเท่ากับ ๒๖.๘๔ ปี สตรี ๒๒.๘๒ ปี และในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ ได้เพิ่มขึ้นเป็น ๒๘.๘๕ ปี และ ๒๔.๖๑ ปี ตามลำดับ เขาได้อธิบายว่าสาเหตุที่ทำให้อายุแรกสมรสสูงขึ้นก็เนื่องจากโอกาสในการได้รับการศึกษาสูงขึ้น^๓ และในครอบครัวชาวนาญี่ปุ่นก็ต้องการให้บุตรสมรสเร็ว เพราะครอบครัวชาวนามีความต้องการสมาชิกในครัวเรือน

^๑ สมหมาย วันสอน "ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่มีอิทธิพลต่ออายุแรกสมรสของคนไทยในเขตชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒.

^๒ United Nations, The Mysore Population Study, Report on the Field Survey Carried out in Selected Area of Mysore State, India, (New York : United Nations, 1961), p. 99.

^๓ R.P. Dore, "Japanese Rural Fertility, Some Social and Economics Factor," Population Studies, Vol. 7 (1953 - 1954) : 62 - 64.

เป็นการเพิ่มกำลังแรงงานในครอบครัว ส่วนอาชีพอื่น ๆ ไม่มีความจำเป็นในเรื่องการช่วยแรงงาน จึงต้องให้บุตรได้รับการศึกษาสูง ดังนั้นอายุแรกสมรสของบุตรก็จะสูงขึ้น^๑

John Hajnal พบว่าการที่อายุแรกสมรสในสวีเดนและออสเตรียสูงขึ้นนั้น ปัจจัยอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องคือระดับการศึกษา^๒ และ Bur-chinall ได้ทำการศึกษาในวัยรุ่นเกี่ยวกับคูสมรสในวัยรุ่นก็พบว่าส่วนใหญ่ของคูสมรสเป็นพวกที่ต้องออกจากการศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อ^๓

จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกาพบว่าค่าเฉลี่ยของอายุแรกสมรสของสตรีผิวขาวในปี ๑๙๕๐ คนที่มีการศึกษาค่าจะสมรสเร็วกว่าคนที่มีการศึกษาสูงคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป คือสตรีที่ได้รับการศึกษาระดับวิทยาลัย ๔ ปี นั้นจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒๓.๒ ปี สตรีที่ได้รับการศึกษาจากวิทยาลัย ๑ - ๓ ปี เท่ากับ ๒๒.๕ ปี ส่วนสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย เท่ากับ ๒๓.๘ ปี^๔

^๑ R.P. Dore, "Japanese Fertility, Some Social and Economics Factor," Population Studies, Vol. 7 (1953 - 1954) : 64 - 66.

^๒ Donald J. Boque, Principle of Demography (New York : John Willey and Son Inc., 1969), pp. 643 - 644.

^๓ Ibid., p. 640.

^๔ William Peterson, Population (New York : Collier Mcmillan, 1966), p. 532.

ในปี ๑๙๕๖ พบว่า ๑ ใน ๔ ของคู่สมรสที่มีการศึกษาในระดับวิทยาลัยจะมีอายุแรกสมรสระหว่าง ๑๘ - ๒๔ ปี เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอายุแล้ว ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาจะมีสัดส่วนของการสมรสสูงกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษา^๑ เมื่อพิจารณาถึงสตรีที่ต้องออกจากการศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจะเห็นว่าสตรีเหล่านี้มีอัตราการสมรสสูงถึงร้อยละ ๗๓ และยังเป็นกลุ่มที่มีอายุแรกสมรสน้อยที่สุด^๒ จากสำมะโนประชากรปี ๑๙๖๐ ชายที่สมรสก่อนอายุ ๒๒ ปี และหญิงที่สมรสก่อนอายุ ๑๙ ปี เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาค่ากว่าผู้ที่สมรสเมื่อมีอายุมากกว่า ๒๒ ปี และ ๑๙ ปีขึ้นไป^๓ ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะแบบแผนเช่นนี้ยังมีอยู่ จะเห็นได้จากตัวอย่างชาวอเมริกันผิวขาวซึ่งทำการสมรสครั้งแรกในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๖๐ - ๑๙๖๔ เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยม ๑ - ๓ ปี มีร้อยละ ๗๕ และเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยม ๔ ปี ร้อยละ ๕๐ และเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับวิทยาลัย ๑ - ๓ ปี มีร้อยละ ๓๓ ส่วนผู้ที่ได้จบการศึกษาระดับวิทยาลัยมีเพียงร้อยละ ๔ เท่านั้น^๔

^๑William Peterson, Population (New York : Collier Mcmillan, 1966), p. 534.

^๒Philip M. Hauser, and Dudley Dencan, The Study of Population (Chicago : The University of Chicago Press, 1959), p. 594.

^๓Carter, Hugh, and Paul C. Glick, Marriage and Divorce : A Social and Economic Study (Cambridge, Mass : Harward University Press, 1970), p. 93.

^๔United State Bureau of The Cencus, "Marriage, Fertility and Child Spacing : 1965," Current Population Report, Series No. 186 (Aug., 6, 1969) : 20.

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Christopher Tietze Patience Lauriat ศึกษาอายุแรกสมรสของชาวอเมริกันโดยพิจารณาถึงระดับการศึกษาพบว่า ในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีอายุแรกสมรสสูงที่สุดทั้งในปี ๑๙๕๐ และ ปี ๑๙๕๐ คือของชาย ๒๗.๗ ปี และ ๒๕.๗ ปี และของสตรี ๒๕.๔ ปี และ ๒๓.๒ ปี ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีการศึกษาค่าจะมีอายุแรกสมรสต่ำกว่าคือผู้ที่จบชั้น ประถมศึกษาชายเท่ากับ ๒๔.๗ ปี และ ๒๔ ปี สตรี ๒๑.๕ ปี และ ๒๑.๐ ปี ในปี ๑๙๕๐ และ ๑๙๕๐ ตามลำดับ^๑

David Yankey ศึกษาในประเทศเลบานอน พบว่า สตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ เคียน ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย และอาศัยอยู่ในชนบท อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๑๘.๑ ปี ส่วนสตรีในเขตเมืองและได้รับการศึกษาอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒๑.๑ ปี^๒

แนวโน้มในเรื่องการสมรสในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๕ เป็นต้นมา การสมรสในกลุ่มวัยรุ่นจะค่อย ๆ พกไป^๓ สำหรับอายุแรกสมรสนั้น ก่อน

^๑ Christopher Tietze and Patience Lauriat, "Age at Marriage and Education Attainment in The United States," Population Studies, Vol. IX (1955 - 1956) : 164.

^๒ David Yankey, Fertility Differential in Modernizing Country : A Survey of Lebanese Couples (Princeton : Princeton University Press, 1961), p. 51.

^๓ No - lin Kim and Other, "Age at Marriage, Family Planning Practices, and Other Variables as Co-correlates of Fertility in Korea," Demography, Vol. 11, No. 4 (Nov., 1974) : 641 - 656.

สงครามเกาหลีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๗ ปีนั้นได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างปี ๑๙๕๐ - ๑๙๕๐ และปี ๑๙๗๐ พบว่าอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสำหรับสตรี ๒๓.๓ ปี และชายเท่ากับ ๒๗.๒ ปี การเปลี่ยนแปลงของอายุแรกสมรสนั้นบ่งชี้ว่าการศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด^๑ ในประเทศไต้หวันก็เช่นเดียวกัน อายุแรกสมรสของสตรีได้เพิ่มขึ้นจาก ๒๐ ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ เป็น ๒๑ ปี ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เหตุผลที่สำคัญก็คือสตรีในไต้หวันมีโอกาสดีขึ้นในการศึกษาในระดับสูง^๒

สำหรับประเทศไทยมีผู้ศึกษาถึงปัจจัยด้านการศึกษาต่ออายุแรกสมรสพบว่า ในเขตชนบทชายที่มีระดับการศึกษาสูงคือจบ ป. ๗ ขึ้นไปนั้น จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒๔.๖ ปี ซึ่งสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับอ่านออกเขียนได้และจบ ป. ๑ ถึง ป. ๓ กับผู้ที่มีระดับการศึกษา ป. ๔ - ป. ๖ ประมาณ ๑ ปี ส่วนในสตรีนั้นไม่มีความแตกต่างกันในแต่ระดับการศึกษาคือประมาณ ๒๐ ปี^๓ สำหรับสตรีในเขตเมืองนั้น ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีอายุแรกสมรส ๒๐.๕ ปี ผู้ที่ได้รับการศึกษา

^๑ United Nations, Population of the Republic of Korea Country Monography Series No. 2. (ECAFE : Bangkok Thailand, 1975), pp. 199 - 201.

^๒ The Taiwan Population Studies Center, "Age at Marriage of Girls," Family Planning in Taiwan (Republic of China, 1965), p. 29.

^๓ สมหมาย วันสอน "ปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่มีผลต่ออายุแรกสมรสของคนไทยในเขตชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๕๔.

ม.ศ. ๔ ขึ้นไป มีอายุแรกสมรสสูงถึง ๒๔.๕ ปี ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง ๓.๔ ปี ลักษณะในทำนองเดียวกันนี้พบในการศึกษาในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี คือผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีอายุแรกสมรสสูงกว่า การศึกษาอายุแรกสมรสกับระดับการศึกษาของภรรยาในทุกกลุ่มอายุแสดงให้เห็นว่าภรรยาที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๐.๕ ปี ภรรยาที่ได้รับการศึกษา ป. ๑ - ป. ๔ มีอายุแรกสมรส ๒๐.๕ ปี ส่วนภรรยาที่มีการศึกษามากกว่า ๕ ปีขึ้นไป จะมีอายุแรกสมรส ๒๑.๓ ปี โดยเฉลี่ยแล้วอายุแรกสมรสของสตรีทุกกลุ่มอายุในปี ๑๙๖๔ เท่ากับ ๒๑.๐ ปี และปี ๑๙๖๕ เท่ากับ ๒๐.๗ ปี^๒

การศึกษายังมีผลต่อทัศนคติในเรื่องอายุที่เหมาะสมในการสมรสด้วย จากการศึกษาของ นายแพทย์สุพร เกิดสว่าง ในสตรีที่สำเร็จชั้นปริญญาพบว่าร้อยละ ๖๔.๗ หรือ ๑๕๔ คน ใน ๒๓๔ คน เห็นว่าอายุที่เหมาะสมในการสมรสอยู่ระหว่าง ๒๕ - ๒๘ ปี^๓

^๒ นพวรรณ ปาลวัฒน์วิไชย, "อิทธิพลของอายุแรกสมรสต่อภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๔๔

^๒ Amos H. Hawley and Visid Prachaubmoh, "Fertility Before The Program Began : 1964," The Potharam Study (Institute of Population Chulalongkorn University, 1969), p. 25.

^๓ Suporn Koetsawang and Others, "KAP Study of Professional woman," Siriraj Hospital Gazette, Vol. 21, No.11, (Nov. 1969) : 1694.

๒. ปัจจัยทางบ้านสังคมนั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมรส

การสมรสมีความสำคัญมากในสังคม เพราะการสมรสก่อให้เกิดสถาบันพื้นฐานของสังคมคือครอบครัว ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงมักจะมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการสมรสของคนในสังคมนั้น ๆ อาทิเช่น กฎหมาย ประเพณี ศาสนา ตลอดจนบทบาทของบิดามารดาในเรื่องการสมรสของบุตร

ในศาสนาอิสลามได้เปิดโอกาสให้คนสมรสได้มากกว่า ๑ ครั้ง เสมือนเปิดโอกาสให้คนเลือกสมรสได้ตลอดชีวิต จึงเกิดความไม่แน่นอนในคู่สมรส ศาสนาอิสลามสมัยแรกมุ่งหวังเพื่อปรับปรุงศีลธรรมและความประพฤติของชาวอาหรับที่เลวและเทะในเรื่องเพศ โดยให้ทุกคนเลือกสมรสได้ตามความพอใจ และห้ามมิให้ทำแท้งอีกด้วย^๑ ในแง่ของการหย่าร้างศาสนาอิสลามได้บัญญัติในคัมภีร์อัลกุระอาน ตักเค็อนมิให้หญิงหนึ่งยาศตรีที่จะสมรสใหม่ หากหย่าขาดไปแล้วเกินสี่เดือนกับสิบวัน หากไม่ครบเวลาดังกล่าว สตรีจะสมรสใหม่ไม่ได้^๒

การนับถือศาสนาที่แตกต่างกันในสหรัฐอเมริกา มีผลต่อบรรทัดฐานการสมรสและอายุแรกสมรส จากการศึกษาในเมลรัฐแมริแลนด์ พบว่า ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ จะสมรสเร็วกว่านิกายแคทอลิก และผู้ที่นับถือศาสนายิว (Jewish) คือ ๒๐.๒ ปี, ๒๑.๑ ปี และ ๒๑.๘ ปีในชายตามลำดับ และ ๒๒.๒ ปี, ๒๒.๖ ปี และ ๒๓.๗ ปี ในหญิงตามลำดับ^๓ และในเมลรัฐไอโอวา ก็เช่นเดียวกัน

^๑ ดีเรก กุลศิริสวัสดิ์, คัมภีร์อัลกุระอาน, (มิถุนายน ๒๕๑๒), หน้า ๔๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

^๓ Ira Rosenwaike, "Factor Associated With Religious and Civil Marriage," Demography, Vol. 9, No. 1 (Feb. 1972) : 129.

มีขบวนการของอายุแรก สมรสของเจ้าสาวที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายแคทอลิก ในปี ๑๙๕๓ - ๑๙๕๗ เท่ากับ ๒๐.๖ ปี มากกว่าเจ้าสาวที่นับถือโปรเตสแตนต์อยู่ ๐.๘ ปี^๑

ในสังคมจีนคอมมิวนิสต์มีการออกกฎหมายให้เสรีภาพในการสมรสในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เพื่อให้หนุ่มสาวมีโอกาสเลือกคู่สมรสได้ด้วยตนเอง แต่ไม่มีการทำสำรวจความหลักวิชาการว่าชาวจีนโดยทั่วไปปฏิบัติตามหลักกฎหมายใหม่มากน้อยเพียงใด กฎหมายว่าด้วยการสมรสของจีนนี้กำหนดอายุที่ทำการสมรสได้ไว้ ๑๘ ปี สำหรับสตรีและ ๒๐ ปี สำหรับชาย ต่อมาในระยะหลังนี้ รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์โหมมาช้กุ่งใจให้คนสมรสอายุมากกว่าที่กฎหมายกำหนด (เช่นอายุ ๒๕ ปีสำหรับสตรี และ ๓๐ ปีสำหรับชาย บางแห่งอาจกำหนดมากกว่านี้เล็กน้อย) เหตุผลที่สำคัญก็คือต้องการลดจำนวนการเกิด^๒

โดยประเพณีนิยมของชาวเกาหลี ซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมจะมีการสมรสตั้งแต่อายุน้อย พ่อแม่จะเป็นคนจัดการหมั้นให้ลูกในขณะที่ลูกยังเล็ก ๆ อยู่และจะต้องแต่งงานทันทีที่เป็นผู้ใหญ่ตาม Kyungkuk Taechon ซึ่งเป็นหนังสือของ Yi - dynasty ได้กล่าวถึงกฎหมายของรัฐบาลว่า เด็กชายจะได้รับอนุญาตให้สมรสได้เมื่ออายุ ๑๕ ปี และเด็กหญิงอายุ ๑๔ ปี ระบบการสมรสตั้งแต่อายุน้อยนี้ ได้เลิกกันไปในปี ค.ศ. ๑๘๘๔ และกำหนดเงื่อนไขอายุแรกสมรสใหม่ ดังนี้ ชายจะสมรสได้เมื่ออายุ ๒๐ ปี และหญิงอายุ ๑๖ ปี และระหว่างระยะเวลาที่ตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นในเวลาต่อมา ประเพณีการสมรสตั้งแต่อายุน้อยได้ค่อย ๆ หมดไป อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๒๐.๒ ปี สำหรับชายและ ๑๖.๗ ปี สำหรับหญิง ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ เป็น ๒๑.๗ ปี และ ๑๗.๕ ปี สำหรับชายและหญิงตามลำดับ ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐

^๑ Ira Rosenwaik, "Factor Associated with Religious and Civil Marriage," Demography, Vol. 9, No. 1 (Feb. 1972) : 139.

^๒ เขียน ชีรวิทย์, "การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในจีน" วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๑๔) : ๔๗ - ๕๕

การลดลงของการสมรสตั้งแต่อายุยังน้อยนี้ ยังคงมีต่อไปเรื่อย ๆ จนหลังจากได้รับ
เอกราชในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ และหมกไปโดยสิ้นเชิงในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ อายุแรก
สมรสโดยเฉลี่ยสำหรับสตรีในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ คือ ๒๒.๘ ปี^๑

จากรายงานฉบับแรกของ Mo ก็สนับสนุนข้อความข้างต้นว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการ
การสมรสตามประเพณี (คือการสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย) ของชาวเกาหลีได้เปลี่ยนแปลง
ไป โดยที่ผู้หญิงสาวจะมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะสมรสกับใคร เมื่อไหร่ และในราย
งานฉบับที่ ๒ ก็เช่นกันได้ยืนยันว่า ส่วนใหญ่แล้วอายุแรกสมรสได้เลื่อนออกไปตั้งแต่ปี
ค.ศ. ๑๙๔๕ การสมรสในวัยรุ่นนั้นแทบจะไม่มีเลย และอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยจะเป็น
๒๕ - ๒๖ ปี สำหรับสตรี และ ๒๙ ปี สำหรับชาย^๒

การให้สินสอดทองหมั้นในการสมรสเป็นเรื่องธรรมดาสามัญในหลาย ๆ สังคม
จากการศึกษาชาวสิงหลของ Bry Ryan ได้พบว่าสตรีชาวสิงหลมีอายุแรกสมรสต่ำ
มาก เพราะบิดามารดาได้รับผลประโยชน์ คือ เงินสินสอดจากการสมรสของบุตรสาวและ

^๑ Yunsbik Chang, and Others, "Fertility and Mortality"
A Study of The Korean Population 1966, (The Population and
Development Studies Center : Seoul National University, Kwangmyung
Printing Company, Oct. 1974), pp. 71 - 72.

^๒ Mo - lin Kim and the Others, "Age at marriage, Family
Planning Practices, and Other Variables as Co - correlates of
Fertility in Korea," Demography Vol. 11, No. 4 (Nov. 1974) :
641 - 656.

เมื่อคาลินสออคได้เพิ่มสูงขึ้น เป็นผลให้ฝ่ายชายต้องยืคเวลาการสมรสออกไปเพื่อสะสมเงิน สตรีก็ต้องเลื่อนอายุแรกสมรสสูงขึ้นด้วย^๑

ในสังคมอินเดียการแต่งงานเกือบทั้งหมด มักจะได้รับการจัดการจากผู้ที่ เป็น บิดามารดา หรือไม่ก็เป็นญาติพี่น้อง แต่มักจะไม่ค่อยพบลักษณะการเลือกคู่แบบดังกล่าวนั้น ในกลุ่มปัญญาชนสมัยใหม่ ซึ่งแต่งงานด้วยความรักมากกว่า^๒ จากการศึกษาเปรียบเทียบแบบครอบครัวอินเดียและอเมริกันในคานอายุแรกสมรสของ Andrew Collever พบว่าอินเดียซึ่งมีครอบครัวแบบขยาย บิดามารดาจะต้องรับผิดชอบผลประโยชน์ต่าง ๆ ของวงศ์ตระกูล ต้องจัดการสมรสให้บุตร และมักจะให้บุตรสมรสเมื่ออายุน้อย นอกจากนี้ บุตรสาวก็จะต้องพึ่งพาอาศัยครอบครัวแบบขยายของบิดามารดา ซึ่งอาศัยอยู่แต่เดิมต่อไป แต่ในอเมริกาซึ่งเป็นแบบครอบครัวแรกเริ่ม บิดามารดาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุตรสาว บุตรสาวต้องช่วยเหลือตนเองจึงมีอายุแรกสมรสสูง^๓ ในสังคมจีน ตามประเด็นนั้น การสมรสเป็น

^๑ Bry Ryan, Institutional Factor in Sinhalese Fertility The Milbank Memorial Fund Quarterly, Vol. XXX, No. 4, (Oct. 1952) : 364 - 365.

^๒ George Krain, "A case Study of Kerala Syrian Christians," The Indian Family in Transition (Institute of Social Studies, Mouton & Co's - Gravenhage, 1961), p. 65.

^๓ Andrew Collever, "The Family Cycle in India and The United State," American Sociological Review, Vol. 28, No. 1 (Feb. 1963) : 86 - 89.

เรื่องของครอบครัวมากกว่าของคู่สมรส^๑ และมักต้องการให้บุตรสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย^๒ เนื่องจากสังคมในสมัยก่อน บิดาจะเป็นผู้อำนาจเหนือทุกคนในครอบครัว การแต่งงานของบุตรจึงอยู่ภายใต้การจัดการของบิดา ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลทางเศรษฐกิจมากกว่าจะยึดถือเอาความรักเป็นเหตุผลสำคัญ^๓

ในประเทศไอร์แลนด์ ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ชายหนุ่มจะทำการสมรสได้ก็ต่อเมื่อสร้างฐานะของตนเองอย่างน้อยต้องเป็นเจ้าของที่ดิน ๑ แปลง เพื่อแยกครอบครัวของตนเองต่างหากจากครอบครัวเดิม เป็นผลให้ฝ่ายสตรีก็ต้องยืดเวลาการสมรสออกไปด้วย^๔

ในส่วนต่าง ๆ ของโลก สตรีมักจะสมรสกับชายที่มีอายุมากกว่าตนประมาณ ๓ - ๕ ปี^๕ ซึ่งในฮ่องกงก็เช่นเดียวกัน สตรีที่อายุ ๑๖ - ๑๘ ปี มักจะสมรสกับ

^๑ เขียน ชีร์วิทย์, "การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในจีน" วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๑๔) : ๘๘.

^๒ Ernest E. Burgess, Harvey J. Loke, and Mary Margaret Thomas, "The Extended Family in India, China and Japan," The Family (New York : American Book Company, 1963), p. 125.

^๓ Ibid., p. 19

^๔ Kingley Davis and Judith Blake, "Social Structure and Fertility : An Analytic Framework," Economic Development and Social Change. 1956, pp. 211 - 235.

^๕ F.R. Cox, "International Variation in Relative Ages of Brides and Grooms," Journal of Business Science (1970) : 111 - 121.

ชายที่มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๐ - ๒๔ ปี และสตรีอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี ชอบที่จะสมรส
กับคนในกลุ่มอายุ ๒๕ - ๒๘ ปี ^๑

สำหรับสังคมไทย จากการศึกษาของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และประชากร พบว่าในเขตชนบทการเลือกคู่ด้วยตนเองมีมากกว่าสตรีใน
เขตเมือง แต่ความแตกต่างระหว่างสตรีในเขตเมืองอื่น ๆ และในเขตเมืองหลวงไม่
เด่นชัดนัก ^๒ .Kochi Muzuno ได้ศึกษาพบว่าชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของไทย บิดามารดาจะใหญ่โตของบุตรจนสมรสเร็ว ทั้งนี้เพราะประโยชน์ในการช่วยคาน
แรงงานในการทำนา และพบว่าอายุแรกสมรสที่คิดว่าเหมาะสม โดยเฉลี่ยของบุตรชาย
๒๔ ปี และบุตรหญิง ๑๘ ปี ^๓

^๑Janett Salaff, "The Status of Unmarried Hong Kong Women and
The Social Factors Contributing to their Delayed Marriage," Popula-
tion Studies Vol. 30, No. 3 (Nov. 1976) : 397.

^๒Visid Prachaubmoh and Others, The Rural and Urban Population
of Thailand : Comparative Profiles (Bangkok : Institute of Population
Studies, Chulalongkorn University, 1972), Research Report No. 8, p. 53.

^๓Kochi Muzuno, "Multihousehold Compounds in Northeast Thai-
land," Asian Survey, Vol 8, No. 10 (Oct. 1968) : 846.

ปัจจัยทางค่านประชากรที่เกี่ยวข้องกับภาวะการสมรส

๑. การย้ายถิ่น

เป็นปัจจัยหนึ่งทางค่านประชากร อันอาจยังผลให้เลื่อนเวลาการสมรสออกไป การย้ายถิ่นมี ๒ แบบคือ การย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal Migration) และการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International Migration) ใน ๒ แบบนี้ ปรากฏว่า การย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อการสมรสมากกว่า เพราะการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นจำนวนมาก ๆ จะมีอิทธิพลต่อสัดส่วนทางเพศ และการหาคู่สำหรับการสมรส^๑ เช่น ในกรณีการย้ายถิ่นจำนวนมากที่เกิดขึ้นในคอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ ใน Czech, Baltic และ Polis ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการอพยพของชายโสด ทำให้สัดส่วนของสตรีที่อยู่ในวัยที่สามารถสมรสได้ (Marriageable Age) สูงขึ้น นำไปสู่ความยากลำบากมากขึ้นสำหรับสตรีในการหาสามี^๒

จากการศึกษาในภาคพื้นเอเชียและตะวันออกไกล โดยคณะกรรมการการศึกษาเศรษฐกิจแห่งเอเชียและตะวันออกไกล (ECAFE) พบว่าในการย้ายถิ่นครั้งแรกนั้น

^๑ June L. Skler, "The Role of Marriage Behavior in the Demographic Transition: The Case of Eastern Europe Around 1900," Population Studies, Vol. 28, No. 2 (July, 1974); 241.

^๒ J. Zubracki, "Emigration from Poland in the Nineteenth and Twentieth Centuries," Population Studies, Vol. 6 (March, 1953) : 248 - 272.

ผู้ย้ายถิ่นมักจะเป็นโสด^๑ และจากการศึกษาในประเทศไทย โดยองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ ก็พบว่าประชากรที่เป็นโสดมีสัดส่วนของการย้ายถิ่นสูงกว่าประชากรที่สมรสแล้ว^๒ จากการศึกษาของสมหมาย วันสอน ก็พบว่า ในเขตชนบทของไทย คนที่มีจำนวนครั้งในการย้ายถิ่นมาก จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เคยย้ายถิ่นหรือย้ายเพียง ๑ ครั้ง คืออายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของชายที่ไม่เคยย้ายถิ่นเลยเท่ากับ ๒๓.๑ ปี และพวกที่ย้ายถิ่น ๒ ครั้ง เท่ากับ ๒๔.๓ ปี แต่ในกลุ่มที่ย้ายถิ่นมากกว่า ๓ ครั้งขึ้นไปจะเท่ากับ ๒๕.๐ ปี^๓

๒. ถิ่นที่อยู่อาศัย

เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่ออายุแรกสมรส ทั้งนี้ การสมรสย่อมจะเป็นไปตามเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมเสมอ การศึกษาอายุแรกสมรสใน

^๑ Economic Commission for Asia and The Far East, Report of The Expert Working Group on Problem of Internal Migration and Urbanization and Selected Paper (United Nations Publication, SA/Dem/EGIM/L. 22, Bangkok : 1967), p. 34.

^๒ International Labour Office, Report to The Government of Thailand on Internal Migration (Geneva : 1965), p. 139.

^๓ สมหมาย วันสอน, "ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรที่มีผลต่ออายุแรกสมรสของคนไทยในเขตชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๖๖.

สหรัฐอเมริกา พบว่ามีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างอายุแรกสมรสของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทและในเมือง ทั้งนี้เพราะในสหรัฐอเมริกาไม่มีความแตกต่างกันมากระหว่างชนบทและเมืองเนื่องจากมีความเจริญพอ ๆ กัน^๑ ในเรื่องเพศพบว่า หญิงมีแนวโน้มจะสมรสเร็วกว่าชาย^๒

การศึกษาอายุแรกสมรสในอินเดีย ในปี ค.ศ. ๑๙๒๙ โดยพิจารณาถึงถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่าในประชากรในเขตชนบทจะสมรสเร็วกว่าในเขตเมืองคือในชนบทสตรีจะมีอายุแรกสมรสประมาณ ๑๓.๔ - ๑๓.๖ ปี ชายเท่ากับ ๒๑.๐ ปี แต่ในเมืองของสตรีอายุแรกสมรสเท่ากับ ๑๕.๕ ปี ชายเท่ากับ ๒๒.๕ ปี^๓

๓. เชื้อชาติ

เชื้อชาติเป็นลักษณะทางพันธุกรรมที่สำคัญและน่าสนใจอีกประการหนึ่ง ตามปกติแล้ว คนในเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์หนึ่งนั้นมักจะมีชนประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของคนในเชื้อชาตินั้น ๆ ด้วย แม้แต่

^๑ J.R. Rele, "Trends and Differentials in the American Age at Marriage," The Milbank Memorial Fund Quarterly, Vol. XLII, p. 226.

^๒ Donal J. Boque, Principle of Demography, (New York : John Willey and Son Inc., 1969), p. 224.

^๓ Edwin D. Driver, Differential Fertility in Central India (Princeton : Princeton University Press, 1963), p. 61.

ในเรื่องของการสมรสก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศพบว่า อายุแรกสมรสของคนในเชื้อชาติหนึ่ง ๆ จะแตกต่างกันออกไป บางประเทศหรือบางกลุ่มเชื้อชาติจะสมรสเร็วแต่บางประเทศหรือบางกลุ่มเชื้อชาติจะสมรสช้า เช่น การศึกษาของ Ruth B. Dixon โดยอาศัยข้อมูลปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ของประเทศต่าง ๆ ๕๗ ประเทศ และแบ่งออกเป็นเขตต่าง ๆ พบว่าโดยทั่วไปแล้วในตะวันออกกลาง สตรีจะสมรสเมื่ออายุ ๑๙.๖ ปีโดยเฉลี่ย ในเอเชีย ๒๐.๘ ปี ยุโรปตะวันออก ๒๑.๖ ปี ยุโรปตะวันตก ๒๓.๒ ปี และในกลุ่มประเทศที่พูดภาษาอังกฤษ (ได้แก่ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แคนาดา และออสเตรเลีย) เท่ากับ ๒๑.๔ ปี และยิ่งพบอีกว่าในประเทศปาเกีสถาน อินเดียและทิเบต จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำสุดคือ ๑๖ ปี และประเทศไอร์แลนด์จะสูงสุดคือ ๒๕ ปี^๑ June Sklar ได้ศึกษามัธยมฐานของอายุเมื่อสมรสของชาวอเมริกันในรัฐแคลิฟอร์เนีย เปรียบเทียบกับชาวยุโรปตะวันตก พบว่าชาวอเมริกันมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่าในยุโรปตะวันตก คือสตรีอเมริกันสมรสเมื่ออายุ ๒๐ ปี ชาย ๒๓ ปี ส่วนสตรีในยุโรปตะวันตกสมรสเมื่ออายุ ๒๒ ปี หรือมากกว่า และชายสมรสเมื่ออายุ ๒๔ ปี หรือมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรสของชาวอเมริกัน ระหว่างปี ๑๙๕๕ - ๑๙๖๗ คือสตรีเพิ่มจาก ๑๙.๘ ปี เป็น ๒๐.๗ ปี และชายเพิ่มจาก ๒๓.๑ ปี เป็น ๒๒.๘ ปี^๒ นอกจากนี้แล้วการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสตรีอเมริกันผิวขาว

^๑ Ruth B. Dixon, "Explaining Cross - Cultural Variation in Age at Marriage," Population Studies Vol. 25, No. 2 (July 1971) : 216.

^๒ June Sklar, "Marriage Regulation and The California Birth Rate," Colifornia's Twenty Millian Population Monography Series No. 10 (Regent of the University of California, 1971), p. 172.

และสตรีอเมริกันนิโกรพบว่า สตรีอเมริกันผิวขาวจะสมรสเมื่ออายุระหว่าง ๑๘ - ๒๔ ปี ในขณะที่สตรีอเมริกันนิโกร จะสมรสเมื่ออายุต่ำกว่า ๑๘ ปี^๑ ในประเทศแคนาดาพบว่า ผู้ที่มีเชื้อสายยิวจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงกว่าชาวแคนาดาทั่วไป กล่าวคือ มีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒๖.๑ ปี สำหรับชายและ ๒๓.๔ ปีสำหรับหญิง^๒

แนวความคิดที่สำคัญในวิทยานิพนธ์

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของต่างประเทศและในประเทศแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวกับภาวะการสมรส สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะมีการเร่งรัดพัฒนาชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้วก็ตาม แต่ลักษณะโดยทั่วไป สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชนบทก็ยังน้อยกว่าในเขตเมืองอยู่ ตามธรรมชาติแล้วสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น จึงเป็นที่นาสนใจศึกษาความแตกต่างของภาวะการสมรสระหว่างเมืองและชนบท

^๑ C.I.C.R.E.D, "Marriage and Fertility," The Population of United State of America (US. Government Printing Office, 1974), p. 22.

^๒ Joseph A. Norland, "Canada's Jewish Population Selected Demographic Characteristics," Canadian Studies in Population Vol. 1 (1974) : 75 - 91.

ในการศึกษาเปรียบเทียบภาวะการสมรสของคนไทยในเขตเมือง และชนบท ครั้งนี้มิได้มุ่งที่จะพิสูจน์สมมุติฐานใด ๆ แต่เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายถึงภาวะการสมรสของคนไทยในเขตเมืองและชนบท ตลอดจนศึกษาถึงลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มคนที่มีภาวะการสมรสต่าง ๆ กัน โดยที่ผู้ศึกษาได้ตั้งแนวความคิดสำหรับเป็นแนวทางต่าง ๆ ในการศึกษาดังนี้

ในทุกเขตที่อยู่อาศัย ผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพ และผู้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่ใช้วิชาชีพ มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ในทุกเขตที่อยู่อาศัย ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ในทุกเขตที่อยู่อาศัย สตรีที่ทำงานนอกบ้านก่อนการสมรส และสตรีที่ไม่เคยทำงานนอกบ้านก่อนการสมรส มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ในทุกเขตที่อยู่อาศัย ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า และผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ในทุกเขตที่อยู่อาศัย บทบาทของบิดาและมารดาในเรื่องการเลือกคู่สมรส มีผลต่ออายุแรกสมรสของบุตรหรือไม่ อย่างไร

ในเชื้อชาติต่างกัน จะเป็นผลให้อายุแรกสมรสแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ขอบเขตของการศึกษาและปัจจัยที่จะพิจารณาประกอบ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบภาวะการสมรสของคนไทยในเขตเมือง และในชนบท ว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันเพียงใด โดยศึกษาตามลำดับดังนี้

๑. จะศึกษาถึงภาวะการสมรสโดยทั่ว ๆ ไปของประเทศไทย และนำเอาวิธีการวิเคราะห์ทางประชากรศาสตร์ คำนวณหาอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย (Singulate

Mean Age at Marriage) โดยวิธีของ John Hajnal

๒. ศึกษาถึงลักษณะของประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มคนที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกัน ดังนี้

ก. ลักษณะทางบ้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ความมั่งคั่ง และการทำงานนอกบ้านของสตรี

ข. ลักษณะทางบ้านสังคม ได้แก่ การศึกษา การเลือกคู่ครองในการสมรส

ค. ลักษณะทางบ้านประชากร ได้แก่ เชื้อชาติ

๓. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอายุแรกสมรสและภาวะเจริญพันธุ์

วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในการศึกษานี้จะนำเสนอในรูปแบบตารางอัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้วิธีการทางสถิติและคอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผลและประเมินผล เพื่อให้มีความแน่นอนเชื่อถือได้ของตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีทางสถิติเข้าทดสอบความสัมพันธ์ในกรณีที่น่าจะจำเป็นและเหมาะสม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะทำให้ทราบถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปของภาวะการสมรสของประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะการสมรส และทราบถึงภาวะเจริญพันธุ์ในเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งอายุแรกสมรสเป็นตัวแปรหนึ่งที่ยังผลให้ความแตกต่างกันออกไป ผลที่ได้ นอกจากจะเป็นการเพิ่ม

พจนานุกรมทางด้านวิชาประชากรศาสตร์ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นแล้วยังใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางด้านวิชาการได้ด้วยและสำหรับผู้บริหารประเทศ อาจใช้ข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการวางนโยบายทางด้านประชากร อันเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ